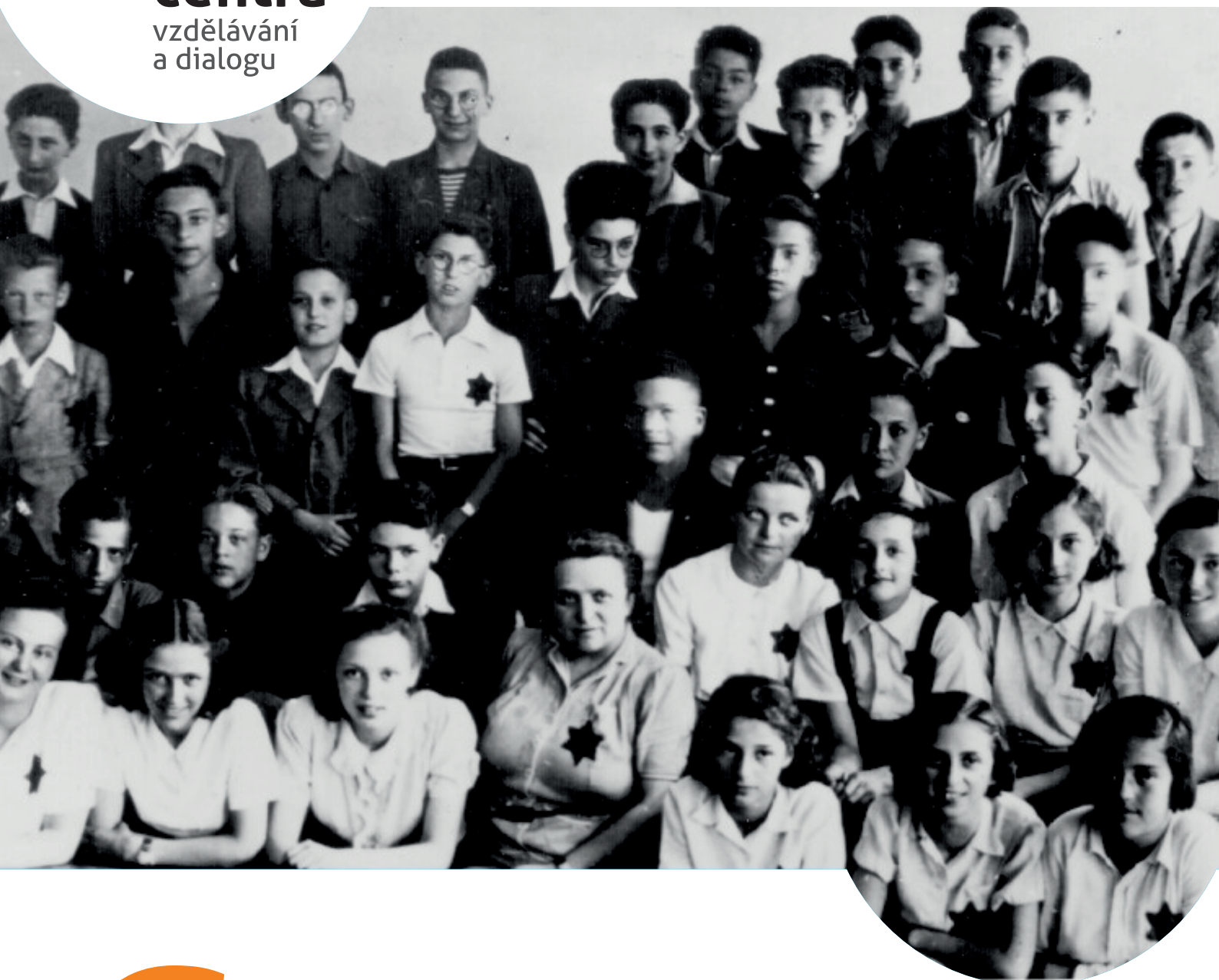




centra
vzdělávání
a dialogu



ICEJ  MEZINÁRODNÍ
KŘEŠŤANSKÉ
VELVYSLANECTVÍ
JERUZALÉM



Co vyučovat o holocaustu

Pokyny pro výuku na základních a středních školách a učilištích



Tato publikace je financována z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu ČR. Je určena výhradně pro vzdělávací účely žáků českých základních a středních škol. Neprodejné.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co ve školách vyučovat o holocaustu

Vyučování holocaustu by obecně mělo:

- šířit znalosti o této bezprecedentní zkáze;
- uchovat památku těch, kdo trpěli;
- povzbudit učitele a žáky, aby uvažovali o morálních a duchovních otázkách, které události holocaustu vzbuzují, a o tom, jak se uplatňují v dnešním světě

Definice holocaustu, z nichž jsou zřejmé cíle vyučování

Pod rouškou druhé světové války, v zájmu svého „nového řádu“, se nacisté pokusili zlikvidovat všechny evropské Židy. Poprvé v dějinách byly pro masové vyhlazování celého národa použity průmyslové metody. Bylo zavražděno šest milionů osob, včetně 1 500 000 dětí. Tato událost se nazývá holocaust.

Nacisté zotročili a zavraždili také miliony dalších osob. Ve velkém počtu byli zabijeni Romové, tělesně a duševně postižení, Poláci, sovětské váleční vězni, odboráři, političtí protivníci, vězni svědomí, homosexuálové a další.

Imperial War Museum, Londýn, Velká Británie

Holocaust označuje specifickou událost genocidy v dějinách 20. století: státem organizované systematické pronásledování a likvidaci evropských Židů nacistickým Německem a jeho spolupracovníky v letech 1933 až 1945. Hlavními oběťmi byli Židé, jichž bylo zavražděno 6 milionů. Cílem likvidace či decimace z rasových, etnických nebo nacionálních důvodů byli také Romové, tělesně a mentálně postižení a Poláci. Dalším milionům obětí včetně homosexuálů, Svědků Jehovových, sovětských válečných zajatců a politických odpůrců připravila nacistická tyranie rovněž těžký útlak a smrt.

Památník holocaustu United States Holocaust Memorial Museum, Washington, D. C., USA

Holocaust byla vražda přibližně šesti milionů Židů nacisty a jejich spolupracovníky. Od německé invaze do Sovětského svazu v létě 1941 do konce války v Evropě v květnu 1945 se nacistické Německo a jeho spolupachatelé snažili zavraždit každého Žida v oblasti své moci. Protože diskriminace Židů nacisty začala již s nástupem Hitlera k moci v lednu 1933, mnozí historikové považují tento okamžik za počátek éry holocaustu. Židé nebyli jedinými oběťmi Hitlerova režimu, ale byli jedinou skupinou, kterou se nacisté snažili zlikvidovat zcela.

Jad Va-šem, Jeruzalém, Izrael

Vyučování o holocaustu se může a musí odehrávat v různých kontextech. Aby bylo možno rozlišovat mezi holocaustem a jinými genocidami, měly by být pečlivě formulovány rozdíly a mělo by být též poukázáno na podobnosti.

Tři základní otázky, na které je užitečné si před vyučováním o holocaustu odpovědět

- Proč mám učit o holocaustu?
- Co mám učit o holocaustu?
- Jak mám učit o holocaustu?

První otázka se týká důvodů, druhá obsahuje výběr informací a třetí řeší vhodné pedagogické přístupy v závislosti na konkrétní skupině žáků. Tato část se netýká první a druhé otázky, které jsou pojednány v samostatných kapitolách

Vedle hodin dějepisu je možné se holocaustem zabývat také v dalších předmětech, např. v literatuře, psychologii, v hodinách náboženství a dalších.

Vzhledem k tomu, že je uznáván význam celostátních i místních vzpomínkových akcí, doporučujeme tyto aktivity podporovat v rámci vyučování.

Studium holocaustu je nutno zkoumat v kontextu celých evropských dějin. Doporučujeme učitelům, aby prozkoumali také lokální rozměr těchto dějin.

Důležité informace pro zařazení události holocaustu do kontextu

Učitelé by měli události holocaustu zasadit do kontextu informacemi o:

- antisemitismu
- životě Židů v Evropě před holocaustem
- vzestupu nacistů k moci
- následcích světové války

Pokud jde o historická témata související s vyučováním holocaustu, učitelé mohou při přípravě hodiny věnované holocaustu využít mimo jiné následující body. Přitom mohou uvažovat o těchto událostech z pohledu:

- obětí
- pachatelů
- kolaborantů
- přihlížejících
- zachránců

Další možná témata na období 1933–1939

- Diktatura národních socialistů v Německu
- Židé ve Třetí říši
- Rané fáze pronásledování
- První koncentrační tábory
- Reakce světa

Další možná témata na období 1939–1945

- Druhá světová válka v Evropě
- Nacistická rasistická ideologie a politika
- Program „Eutanazie“
- Perzekuce a vyvražďování Židů
- Perzekuce a vyvražďování nežidovských obětí
- Reakce Židů na nacistickou politiku
- Ghetta
- Mobilní vražedná komanda
- Rozšíření systému táborů
- Centra zabíjení
- Kolaborace
- Odboj
- Záchrana
- Reakce světa
- Pochody smrti
- Osvobození

Zamyšlení nad následky holocaustu

- Poválečné procesy
- Tábory pro osoby bez domova a emigrace

Cíl této publikace

Cílem této publikace je zkvalitnit vyučování o holocaustu. Podoba vyučování bude různá v různých zemích, v různých školách i v různé době. Proto je důležité zdůraznit potřebu sebehodnocení v práci každého učitele.

Tento vzdělávací materiál byl vytvořen Mezinárodním sdružením pro vzdělávání, výzkum a připomínání památky holocaustu (International Task Force for Holocaust Education, Remembrance and Research - ITF) a ve spolupráci s Mezinárodní školou pro výuku holocaustu při muzeu holocaustu Jad Va-šem v Jeruzalémě přeložen do českého jazyka v roce 2011. V rámci projektu ICEJ ČR „Centra vzdělávání a dialogu“ je distribuován do českých škol.

Design © Radek Hejret; fotografie na titulní straně zachycuje poslední ročník židovské školy v Jáchymově ulici v Praze roku 1942 (z rodinného archivu RNDr. Michaely Vidlákové)